

Asia: VN/8051/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne ja yleiset kommentitne demokratiapolitiikan tilasta, suunnasta ja seurannasta

Lausunto: Etnisten suhteiden neuvottelukunnan työjaosto antaa lausunnon neuvottelukunnan nimissä.

Lausunto pohjautuu neuvottelukunnan asettaman MOVA –työryhmän työhön ja sen 15.6.2022 julkaistuun asiantuntijaraporttiin. Korjataan maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten demokratiavaje. MOVA -työryhmän raportti ja suositukset saatavissa:
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164204>

Yleiset kommentit:

Periaatepäätöksen havainnot demokratiapolitiikan tilasta, suunnasta ja seurannasta ovat oikeansuuntaisia.

Väestön vieraskielistyminen on iso muutostrendi:

Periaatepäätöksessä ja hallituskaudet ylittävässä demokratiapolitiikassa tulee nykyistä vahvemmin huomioida maahanmuuton kautta tapahtuva väestörakenteen muutos ja vieraskielistyminen.

Suomen väestökasvu perustuu maahanmuuttoon. Vuoden 2021 lopussa noin 460 000 henkilöllä väestörekisteriin merkitty äidinkieli oli muu kuin suomi, ruotsi tai saame ja ulkomaalaistaustaisen väestön määrä oli liki 470 000 henkilöä . Muutostrendi on kova: Vuonna 2021 vieraskielisiä oli yli kahdeksan prosenttia väestöstä, vielä vuonna 2010 osuus oli noin neljä prosenttia väestöstä. Vieraskielisen ja ulkomaalaistaustaisen väestön määrä Suomessa kasvaa noin 20 000 henkilöllä vuodessa. Maahanmuuton pysyessä vähintään nykyisellä tasolla vieraskielisen väestön määrä enemmän kuin kaksinkertaistuu Suomessa vuoteen 2040 mennessä.

Huomioitavaa on myös, että merkittävä osa maahanmuuttaneista ja monikielisistä suomalaisista asuu pääkaupunkiseudulla. Vieraskielinen ja ulkomaalaistaustainen väestö keskittyy tulevaisuudessa voimakkaammin yli 50 000 asukkaan kaupunkeihin: neljä viidestä vieraskielisestä asuu niin sanotuissa C23-kaupungeissa vuonna 2040.

MOVA –työryhmän mukaan Suomessa vallitsee maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten osalta demokratiavaje eli väestöryhmä on lukumääräänsä nähden aliedustettuna yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja vaikuttamisessa.

MOVA –työryhmän raportissa annetut suositukset koskevat sekä vaaliosallistumista että vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä vaalien välillä: maahanmuuttaneet saavuttavan selko- ja monikielisen viestinnän lisäämistä, viestintäkanavien ja vaikuttamismahdollisuuksien monipuolistamista, ehdokasasettelun moninaistamista vaaleissa, maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten järjestöjen roolin tunnistamista ja tukemista, demokratiakasvatuksen merkitystä ja pääsyä tietoon vaikuttamismahdollisuuksista, maahanmuuttajanuorille aidosti avoimen vaikuttamistyön lisäämistä, sekä vihapuheeseen puuttumista ja yhdenvertaisuutta edistävää viranomaistoimintaa.

Maahanmuuttaneiden vaikuttamisen esteitä purettaessa tulee huomioida, että maahanmuuttaneet ja monikieliset suomalaiset ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, johon kuuluu monia eri kieliä, monista eri syistä, erilaisista lähtömaista ja erilaisin demokratiakokemuksin Suomeen muuttaneita henkilöitä. Vuonna 2020 väestörekisteritiedon perusteella suurimmat kieliryhmät olivat venäjä, viro, arabia, englantia ja somali.

Vieraskielinen ja ulkomaalaistaustainen väestö on myös keskimääräistä nuorempaa, minkä vuoksi nuorten ikäluokkien osallistumisen edistämiseen on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota. Kasvava osa on lapsia ja nuoria, jotka ovat syntyneet ja kasvaneet Suomessa. Rasismien ja toiseuttamisen kokemuksiin puuttuminen ja tosiasiallisesti inklusiivisen nuorten vaikuttamistyön lisääminen ovat avainasemassa.

Vaikuttamismahdollisuuksia kehitettäessä on tärkeä huomioida vieraskielisen väestön painottuminen pääkaupunkiseudulle ja kasvukeskuksiin. Samalla tulee huomioida se, että maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten vaikuttamismahdollisuuksiin ja demokratiakasvatukseen pääsyyn, sekä maahanmuuttaneiden oman järjestötoiminnan tukemiseen liittyy myös alueellisia eroja ja tarpeita.

Maahanmuuttaneet saavuttavaa viestintää ja kanavia on lisättävä:

Rakenteellisista vaikuttamisen esteistä suurin on maahanmuuttaneet ja monikieliset suomalaiset saavuttavan tiedon, viestinnän ja kanavien puute.

Tiedon puute koskee laajasti osallistumisoikeuksia vaaleissa, että yhteiskunnallista vaikuttamista vaalien välillä, mutta myös tietoa vaikuttamisen kohteena olevista asioista. Tarkemmin kieleen ja viestintään liittyviä vaikuttamisen esteitä on avattu kohdassa linjaus 4: Avoin, läpinäkyvä ja vuorovaikutteinen hallinto.

Maahanmuuttaneiden vaikuttamista koskevaa tutkimusta ja resursointia on lisättävä:

Maahanmuuton myötä tapahtuva väestörakenteen muutos on huomioitava nykyistä vahvemmin osana suomalaisen demokraatiapolitiikan kehittämistä ja tutkimusta. Tahtotilan lisäksi, demokratian edistämisen toimia tulee resursoida, ja niitä tulee priorisoida ryhmiin, jotka ovat aliedustettuina päätöksenteossa: matalamman koulutustason ja tulotason omaaviin, maahanmuuttajiin ja nuoriin.

ETNO:n MOVA –työryhmä suosittaa raportissaan tutkimustiedon ja resursoinnin lisäämistä maahanmuuttaneiden osallistumisen edistämiseksi:

SUOSITUS 10: Tutkimusperustaista tietoa maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja keinoista sen edistämiseen tarvitaan lisää. Tämä on huomioitava esimerkiksi Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitushauissa ja -päätöksissä. Tutkimusperustaisen tiedon tarve koskee kaikkia suosituksia 1-9.

SUOSITUS 11: Maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten yhteiskunnallisen osallistumisen esteitä purkavan toiminnan resursointia on parannettava. Resursoinnissa on otettava huomioon väestöryhmän koko, ja se että tämä ryhmä kasvaa merkittävästi. Resurssien tarve koskee niin maahanmuuttaneiden omia järjestöjä, viranomaisia kuin puolueita.

Linjaus 1: Vaalijärjestelmä on toimiva, turvallinen ja luotettava. Jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet ja riittävät valmiudet käyttää osallistumisoikeuksiaan

Toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi

- ***Vaalijärjestelmän uudistaminen***
- ***Vaalien turvallisuuden vahvistaminen***
- ***Äänestysmahdollisuuksien joustavoittaminen ja sähköisen äänioikeusrekisterin laajamittainen käyttöönotto***
- ***Äänestysaktiivisuuden ja monipuolisen ehdokasasettelun edistäminen***

Periaatepäätöksessä on huomioitu maahanmuuttaneiden muuta väestöä matalampi äänestysaktiivisuus, osuus ehdokkaista vaaleissa ja vaaleissa valituksi tulleista. Esitetyt toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi tukevat hyvin maahanmuuttaneiden vaaliosallistumista.

ETNO:n MOVA –työryhmä suosittaa raportissaan maahanmuuttaneiden vaaliosallisuuden edistämiseksi seuraavaa:

SUOSITUS 1: Vaaleista vastaavien viranomaisten oikeusministeriössä, kunnissa, Kuntaliitossa ja hyvinvointialueilla tulee huolehtia selko- ja monikielisen vaaliviestinnän toteuttamisesta ja resursoinnin parantamisesta siten, että vaaliviestintä tavoittaa maahanmuuttaneet ja monikieliset suomalaiset. Raportti sisältää 4 konkreettista toimenpide-ehdotusta.

SUOSITUS 2: Puolueiden tulee osaltaan edistää maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten vaaliosallistumista. Keskeiset keinot ovat selkokielisen ja monikielisen viestinnän lisääminen maahanmuuttaneiden ja monikielisten äänestäjien tavoittamiseksi, ehdokasasettelun moninaisuuden lisääminen sekä ehdokkaiden ja valittujen edustajien kohdennettu tukeminen. Raportti sisältää 3 konkreettista toimenpide-ehdotusta.

Linjaus 2: Suomessa on käytössä monipuoliset osallistumismahdollisuudet ja yhä useampi käyttää poliittisia- ja kansalaisoikeuksiaan

Toimenpide-ehdotusten teemat edustuksellisen demokratian toimivuuden parantamiseksi

- ***Yhdenvertaisen osallistumisen edistämien ja kytkeminen vahvemmin osaksi päätöksentekoa ja valmistelua.***
- ***Osallisuusjärjestelmien kehittäminen sekä arviointi kunnissa ja hyvinvointialueilla.***
- ***Aloite-instrumenttien tarkastelu sekä erilaisten osallistumis- ja vaikuttamismenetelmien laajamittainen hyödyntäminen. Digitaalisen osallistumisen ja verkkodemokratiapalvelujen kehittäminen.***
- ***Osallistumistoimien arviointi ja mittaaminen sekä yhdenvertaisen osallistumisen kehittäminen.***

Esitetyt toimenpide-ehdotusten teemat suoran ja osallistuvan demokratian toimivuuden parantamiseksi ovat oikeansuuntaisia: Huomiota on kiinnitetty vaikuttamisen tapojen moninaistumiseen ja digitalisoitumiseen, paikallisdemokratian merkitykseen sekä yhdenvertaisen osallistumisen kehittämiseen. Esitetyillä toimenpiteillä tuetaan myös maahanmuuttaneiden yhteiskunnallista osallistumista vaalien välillä.

ETNO:n MOVA –työryhmän suositukset maahanmuuttaneiden yhteiskunnallisen vaikuttamisen edistämiseksi:

SUOSITUS 3: Kaikkien viranomaisten tulee lisätä toimia, joilla edistetään maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnassa myös vaalien välillä. Kuntien ja hyvinvointialueiden tulee lisätä toimia, jotta kuntalaissa ja hyvinvointialueissa säädetyt asukkaiden ja palveluiden käyttäjien osallistumisoikeudet toteutuvat myös maahanmuuttaneiden ja monikielisten asukkaiden osalta. Maahanmuuttaneilla ja monikielisillä asukkailla ja palveluiden käyttäjillä tulee olla tosiasiallisesti yhdenvertainen pääsy tietoon, aloitteiden tekemiseen, palveluiden suunnitteluun, toiminnan kehittämiseen, toimeenpanoon sekä palautteen antoon ja toiminnan arviointiin. Raportti sisältää 5 toimenpide-ehdotusta.

SUOSITUS 4: Viranomaisten tulee tunnistaa maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten omien järjestöjen merkitys yhteiskunnallisen osallisuuden edistämässä, viranomaisyhteistyössä. Järjestöjen toimintaedellytykset edunvalvontaan ja vaikuttamistyöhön tulee turvata. Raportti sisältää 3 toimenpide-ehdotusta.

SUOSITUS 5: Viranomaisten tulee huolehtia maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten edustukseen kohdennettujen toimielinten ja neuvottelukuntien toimintaedellytyksistä. Raportti sisältää 3 toimenpide-ehdotusta.

Linjaus 3: Demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatus sekä jatkuva oppiminen tukevat osallistumisoikeuksien toteutumista

Toimenpide-ehdotusten teemat demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatuksen tukemiseksi

- ***Nuorten koulutuspolkujen eriytymiseen puuttuminen varhaisessa vaiheessa. Osallistumista tukevan tietopohjan ja valmiuksien varmistaminen.***
- ***Ajantasaisten koulutus- ja oppimateriaalien saatavuuden parantaminen (demokratia- ja ihmisoikeuskysymyksistä). Valtakunnallisen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osaamiskeskuksen perustamisen selvittäminen sekä ajankohtaisten pilottihankkeiden tulosten valtakunnallinen jalkauttaminen.***
- ***Opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen pitkäjänteinen kehittäminen demokratia- ja ihmisoikeusasioissa.***
- ***Kansalaistaitojen sekä avoimen keskustelun vahvistaminen disinformaation tunnistamiseksi ja torjumiseksi (ml. digitaalinen- ja mediakasvatus).***
- ***Yleisten kirjastojen ja museoiden verkoston roolin vahvistaminen yhteiskunnallisen osallistumisen ja medialukutaidon vahvistamisessa.***

- ***Demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevan osaamisen vahvistaminen ja painoarvon lisääminen kotoutumiskoulutuksessa sekä monikielisessä yhteiskuntaorientaatiossa.***
- ***Riittävien resurssien turvaaminen kansalaisyhteiskunnan toimijoille demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevan koulutuksen tarjoamiseen.***

Toimenpide-ehdotusten teemat demokratia-, ihmisoikeus- ja mediakasvatuksen vahvistamiseksi sekä nuorten osallistumisvalmiuksien tukemiseksi ovat oikeansuuntaisia. Periaatepäätöksessä huomioitu kansalaisyhteiskunnan toimijoiden resurssit koskien demokratiaa, ihmisoikeuksia ja medialukutaitoa koskevaa koulutusta. ETNO:n MOVA -työryhmän raportissa nostetaan esille maahanmuuttajajärjestöjen rooli maahanmuuttaneiden aktiivisen kansalaisuuden edistäjänä, jota tulee tukea.

Aikuiset maahanmuuttajat ja demokratiakasvatus:

Periaatepäätöksessä on kiinnitetty huomiota demokratia- ja ihmisoikeuksia koskevien koulutusmateriaalien saatavuuteen ja opettajien osaamisen tukemiseen. MOVA –työryhmän mukaan tarpeet koskevat myös kotoutumiskoulutuksen ja monikielisen yhteiskuntaorientaation opettajien osaamista sekä demokratiakasvatuksen tueksi tarvittavia opetusmateriaaleja. Periaatepäätöksessä on kiinnitetty huomiota demokratiaa koskevan osaamisen vahvistamiseen ja painoarvon lisäämiseen kotoutumis-koulutuksessa sekä monikielisessä yhteiskuntaorientaatiossa.

ETNO:n MOVA –työryhmä suositukset koskien demokratiakasvatusta osana kotoutumiskoulutusta ja yhteiskuntaorientaatiota:

SUOSITUS 6: Koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa, että kotoutumiskoulutukseen ja monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon osallistuvat maahanmuuttaneet saavat asuinpaikasta riippumatta käytännönläheistä tietoa oikeuksistaan ja vaikuttamiskeinoistaan. Monikielisen yhteiskuntaorientaatiojakson tulee olla myös niiden maahanmuuttaneiden saatavilla, jotka eivät ole kotoutumislaisissa tarkoitettuja kotoutuja-asiakkaita. Yhteiskuntaorientaatiojakson tulee tarjota tietoa vaikuttamismahdollisuuksista Suomessa maahanmuuton syystä riippumatta, myös esimerkiksi työn tai opiskelun perusteella Suomeen muuttaneille. Raportti sisältää 5 kotoutumiskoulutusta koskevaa toimenpide-ehdotusta.

Maahanmuuttaneiden nuorten vaikuttajaksi kasvamisen tuki:

Periaatepäätöksessä huomiota on kiinnitetty nuorten osallistumista tukevin valmiuksiin. Toimenpiteiden tulee huomioida maahanmuuttaneiden ja monikielisten nuorten tuen tarve ja mahdollisuudet kasvaa vaikuttajiksi.

ETNO:n MOVA –työryhmän suositukset maahanmuuttaneiden nuorten yhteiskunnallisen vaikuttamisen edistämiseksi:

SUOSITUS 7: Valtioneuvoston ja ministeriöiden, kuntien ja hyvinvointialueiden tulee vahvistaa maahanmuuttaneiden ja monikielisten lasten ja nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa heitä koskevaan päätöksentekoon. Opetus- ja kulttuuriministeriön, opetushallituksen ja Kuntaliiton tulee huolehtia siitä, että maahanmuuttaneille ja monikielisille nuorille on tarjolla monipuolista tukea yhteiskunnallisiksi vaikuttajiksi kasvamiseen. Raportti sisältää 7 nuoria koskevaa toimenpide-ehdotusta.

Linjaus 4: Avoin, läpinäkyvä ja vuorovaikutteinen hallinto vahvistaa luottamusta. Päätöksenteko on tietoperusteista

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla hallinnon avoimuutta ja läpinäkyvyyttä voidaan edistää

- *Julkisen hallinnon viestinnän kehittäminen yhteiskunnan toimintaan liittyvissä asioissa.*
- *Julkisuuslain uudistuksen loppuunsaattaminen. Avoimuusrekisterin saattaminen voimaan, seuranta sekä kehittämistarpeiden arviointi.*
- *Lainsäädäntöprosessin avoimuuden ja osallistavuuden parantaminen sekä virkamiesten osaamisen kehittäminen.*

Periaatepäätöksessä huomioidaan lainsäädäntöprosessin avoimuuden ja osallistavuuden parantaminen. Neuvottelukunta toteaa, että maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten näkemyksiä lainsäädäntöön tuovat pääsääntöisesti heitä edustavat järjestöt, neuvottelukunnat ja toimielimet. Mahdollisuuksia osallistua lainvalmisteluun voidaan parantaa selkeällä viestinnällä sekä lisäämällä monipuolisia vaikuttamismahdollisuuksia lainsäädäntöprosessin eri vaiheissa; hyödyntämällä osallistumista helpottavia menetelmiä, kuten fasilitointia ja työpajatyöskentelyä. Pääsääntöisesti vapaaehtois pohjalta toimivien maahanmuuttajien omien järjestöjen mahdollisuuksia toimia viranomaisyhteistyössä, sekä edellytyksiä edunvalvontaan ja vaikuttamistyöhön on vahvistettava. Maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten edustukseen kohdennettujen toimielinten ja neuvottelukuntien toimintaedellytyksistä on huolehdittava.

Kieli osallistumisen esteenä:

Periaatepäätöksessä huomioidaan julkisen hallinnon viestinnän kehittäminen. Yksi suurimmista maahanmuuttaneita ja monikielisten vaikuttamisen rakenteellisista esteistä on saavutettavan tiedon ja viestinnän puute. Tiedon puute koskee laajasti osallistumisoikeuksia vaaleissa, että yhteiskunnallista vaikuttamista vaalien välillä, mutta myös tietoa vaikuttamisen kohteena olevista asioista.

Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että tiedon puutteeseen vastataan lisäämällä selkokielistä ja monikielistä viestintää ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Suomen ja ruotsin kielen, selkokielen tai vierailta kielillä tapahtuvan viestinnän välille ei tule rakentaa vastakkainasettelua. Yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien edistämiseksi lähtökohtana tulee olla erilaisten maahanmuuttaneiden erilaiset tarpeet. Tavoitteena tulee olla suomen tai ruotsin kielen osaaminen, joka kehittyy Suomessa asumisen myötä. Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että yhteiskunnallisen vaikuttamisen kynnyks Suomessa on matala. Vaikuttamisesta ei tule tehdä ylitysepääsemätöntä, vasta lähes täydellisen suomen tai ruotsin kielen osaajille tarkoitettua.

Osalle maahanmuuttaneista kieli muodostaa konkreettisen, yhteiskunnallisen vaikuttamisen esteen: jos ei ymmärrä oikeuksiaan vaikuttaa tai päätöksenteon kohteena olevaa tietoa, ei voi osallistua.

Selkeä kieli, selkokieli ja hyvä yleiskieli ovat eri asioita ja kaikkia tarvitaan. Selkokielisellä suomen tai ruotsin kielisellä viestinnällä tavoitetaan suurin osa maahanmuuttaneista. Selkokielinen viestintä hyödyttää kaikkia Suomen 700000-800000 selkokielen tarvitsijaa. Selkokielinen viestintä pakottaa niin viranomaisia, kuin puolueita pohtimaan kansalaisviestinnän ymmärrettävyyttä. Selkokielen osaajia tulee lisätä erityisesti valtionhallinnossa ja suurimmissa kaupungeissa. Selkokielinen ja monikielinen viestintä sekä tiedon visualisointi helpottavat abstraktien käsitteiden ymmärtämistä.

Omakielisellä ja monikielisellä viestinnällä tavoitetaan ne maahanmuuttajat, jotka eivät vielä osaa suomen tai ruotsin kieltä. Omakielisellä viestinnällä tavoitetaan kotoutumisen alkuvaiheessa olevia maahanmuuttajia sekä haavoittuvassa asemassa olevia maahanmuuttajia. Jos vieraskielisiä asukkaita tavoitetaan selkokielisellä viestinnällä ja kaikille avoimilla vaikuttamismahdollisuuksilla, tulee oma- tai monikielistä viestintää ja vaikuttamismahdollisuuksia järjestää kohdennetusti.

Kielellä on myös symbolinen, motivoiva arvo. Omakielisellä ja monikielisellä viestinnällä tehdään yhteiskunnallista vaikuttamista houkuttelevaksi maahanmuuttaneille suomalaisille: vaikuttaminen Suomessa on tarkoitettu myös maahanmuuttaneille ja siihen kannustetaan. Etno teki monikielistä ja kuvallista kuntavaaliviestintää 2021.

Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että vaikuttamista koskevan tiedon puutteeseen vastataan myös monipuolistamalla viestintäkanavia ja tuottamalla niihin soveltuvia aineistoja yhdessä kohderyhmien kanssa. Maahanmuuttaneille suunnattu tieto vaikuttamismahdollisuuksista ei riitä, jos tieto ei tavoita kohderyhmää. Viestinviejällä ja kanavilla on väliä.

Kieli on myös vallan, hiljentämisen ja ulossulkemisen väline. Osalle maahanmuuttaneista ja myös yhteiskunnallisesti aktiivisista vaikuttajista kieli on yhteiskunnallisen vaikuttamisen läpinäkymätön este: Koetaan, että murrellalla suomella tai ruotsilla puhuvan asiantuntijuutta ei oteta vakavasti ja sanomisia ohitetaan. Asennemuutos edellyttää hyvien väestösuhteiden edistämistä.

Linjaus 5: Yhteiskunnallinen keskustelukulttuuri on rakentava, moniarvoinen ja syrjimätön sekä mahdollistaa eri väestöryhmien osallistumisen

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla keskustelukulttuuria voidaan parantaa

- *(Puolueiden välisen) dialogin ja yhteistyön tunnistaminen keskeiseksi elementiksi rakentavassa yhteiskunnallisessa keskustelukulttuurissa.*
- *Hyvien väestösuhteiden edistäminen dialogin keinoin.*
- *Oikeiden osallistumisinstrumenttien valinta osallistumisen eriytymisen vähentämiseksi.*
- *Viranomaistoimien jatkaminen ja osaamisen kehittäminen vihapuheeseen ja häirintään puuttumiseksi.*
- *Vihapuheen ehkäisy sekä tietoisuuden lisääminen vihapuheen ja häirinnän kohtaamisesta sekä sananvapauden rajoista.*

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla rakentavaa ja syrjimätöntä keskustelukulttuuria rakennetaan ovat oikeansuuntaisia. Periaatepäätöksessä tuodaan esiin tarve edelleen lisätä dialogia ja dialogimenetelmiä, hyvien väestösuhteiden edistämistä, vihapuheen ja häirinnän ennaltaehkäisyä ja siihen puuttumista.

Neuvottelukunta toteaa, että maahanmuuttaneiden ja monikielisten osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun vahvistetaan puuttamalla vihapuheeseen. Motivaatiota vaikuttaa yhteiskunnassa lisää syrjimätön ja tosiasiallista yhdenvertaisuutta edistävä viranomaistoiminta.

ETNO:n MOVA –työryhmän suositukset koskien vihapuheeseen puuttumista:

SUOSITUS 8: Viranomaisten, puolueiden, päättäjien ja kaikkien Suomessa asuvien tulee tunnistaa, että vihapuhe ja häirintä kaventavat maahanmuuttaneiden ja monikielisten sananvapautta ja motivaatiota asettua ehdolle vaaleissa. Viranomaisilla ja puolueilla on erityinen vastuu puuttua rasismiin, vihapuheeseen ja häirintään. Viranomaisten, puolueiden, päättäjien ja kaikkien Suomessa asuvien tulee tunnistaa, että vihamielinen ja riitaisa keskusteluilmapiiiri sulkee ulos ja laskee motivaatiota osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun. Suomessa tarvitaan rakentavaa keskustelukulttuuria. Se lisää kaikkien suomalaisten rohkeutta osallistua yhteiskunnalliseen

keskusteluun. Viranomaisten ja poliittisten päättäjien tulee sitoutua ja toimia esimerkkinä avointa suoraa rasismia ja vihapuhetta vastaan, sekä edistää rakentavaa keskustelukulttuuria. Raportti sisältää 2 toimenpide-ehdotusta koskien vihapuheen vastaista työtä.

ETNO:n MOVA –työryhmän suositukset koskien syrjimätöntä viranomaistoimintaa ja tosiasiallista yhdenvertaisuutta:

SUOSITUS 9: Kaikkien viranomaisten tulee tunnistaa, että kokemukset rasismista ja häirinnästä sekä loukkaava käytös viranomaistoiminnassa heikentävät luottamusta viranomaistoimintaan. Tällä voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten yhteiskunnallisen vaikuttamisen motivaatioon. Viranomaisten tulee puuttua häirintään, suoraan ja rakenteelliseen rasismiin, syrjintään ja rakenteelliseen syrjintään viranomaisen palveluissa ja asiakaskohtaamisissa, rekrytoinnissa, työyhteisöissä että viranomaisyhteistyössä.

Viranomaisten tulee edistää tosiallista yhdenvertaisuutta. Tämä voi edellyttää positiivisen erityiskohtelun toimia ja edellyttää yhdenvertaisuussuunnittelun tehostamista kaikilla hallinnonaloilla. Näennäisesti yhdenvertaiset vaikuttamismahdollisuudet tai neutraalit toimintatavat eivät riitä. Raportti sisältää 7 toimenpide-ehdotusta yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Linjaus 6: Aktiivinen ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta on keskeinen osa toimivaa demokratiaa
Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla voidaan tukea kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja osallistumista

- *Autonomisen ja elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan merkityksen tunnistaminen sekä kumppanuuteen perustuvan sektorien välisen yhteistyön edistäminen.*
- *Kansalaisyhteiskuntaan liittyvien muutosten ja niiden vaikutusten pitkäjänteinen arviointi ja seuranta.*
- *Kansalaistoiminnan rahoitus- ja varainhankintatietoisuuden ja osaamisen tukeminen sekä varainhankintainnovaatioiden kehittäminen.*
- *Nuorten vapaaehtoistoiminnan tukeminen koulujen ja oppilaitosten avulla.*
- *Kansalaisyhteiskuntatutkimuksen edistäminen ja tutkimustiedon parempi hyödyntäminen. Virkahenkilöiden kansalaisyhteiskuntaosaamisen ja –tietämyksen vahvistaminen.*
- *Kulttuurilaitosten roolin ja toiminnan vahvistaminen kotouttamisessa ja sosiaalisessa yhteenkuuluvuudessa sekä kulttuurin nostaminen kestävän kaupunkikehityksen keskiöön.*

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla tuetaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja osallistumista ovat oikeansuuntaisia.

Neuvottelukunta toteaa, että maahanmuuttaja- ja monikulttuurijärjestöjen sekä maahanmuuttaneita tavoittavien uskonnollisten yhdyskuntien kenttä on tulevaisuudessa yhä tärkeämpi osa monimuotoistuvan Suomen kansalaisyhteiskuntaa: olipa kyseessä vertaistukea, vapaa-ajan tai viranomaispalveluita täydentävän toiminnan tai yhteiskunnallista vaikuttamista tekevästä järjestöstä tai yhdyskunnista.

Periaatepäätöksessä todetaan, että kansalaisyhteiskunta ei ole vain toiminnan vaan myös vaikuttamisen arena, joka tuottaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon asiantuntemusta, kriittisiä havaintoja, ja heikommassa asemassa olevien ihmisten äänen. Periaatepäätöksessä huomioidaan, että maahanmuuttaneiden oma yhdistystoiminta on tärkeä osa aktiivisen kansalaisuuden toteuttamista, mutta maahanmuuttajajärjestöjen työtä demokratiakasvattajina ei tunnusteta eikä tueta riittävästi.

Maahanmuuttaneiden omat järjestöt lähtevät takamatkalta kovenemaan kilpailuun järjestötyön resursseista, että osallistumisessa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. MOVA –työryhmän suosittaa maahanmuuttaneiden järjestökentän vahvistamiseksi seuraavaa:

SUOSITUS 4: Viranomaisten tulee tunnistaa maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten omien järjestöjen merkitys yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi, viranomaisyhteistyössä. Järjestöjen toimintaedellytykset edunvalvontaan ja vaikuttamistyöhön tulee turvata.

Viranomaisten, rahoittajatahojen ja maahanmuuttaneiden järjestöjen vuoropuhelua on lisättävä. Viranomaisten ja rahoittajatahojen on löydettävä ratkaisuja, joilla tuetaan maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten aktiivista kansalaistoimintaa. Järjestöt tarvitsevat tietoa ja tukea toiminnan käynnistämiseen, rahoituksen hakemiseen, toiminnan vakiinnuttamiseen ja kehittämiseen.

Viranomaisten ja rahoittajatahojen on parannettava kansalaisyhteiskunnan rahoitusmahdollisuuksia osallistumisesta ja vaikuttamisesta edistävällä työllä kansallisen ja EU-rahoituksen avulla. Järjestöt tarvitsevat lisää tietoa demokratiakasvatukseen, demokratian edistämiseen ja edunvalvontaan tarkoitettuista avustuksista.

Maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten omat järjestöt voivat tuoda merkittävää asiantuntemusta viranomaistoimintaan. Yhteistyötä ja kumppanuuksia tulee vahvistaa. Viranomaisyhteistyö edellyttää, että maahanmuuttaneiden ja monikielisten omilla järjestöillä on resurssit osallistua yhteistyöhön. Viranomaisen on huolehdittava järjestöyhteistyön resursoinnista.

Linjaus 7: Suomi tukee demokratiakehitystä kansainvälisesti

Toimenpide-ehdotusten teemat, joilla voidaan tukea kansainvälistä demokratiakehitystä

- ***Toimijoiden yhteydenpidon lisääminen kansallisella tasolla ja Suomen kansainvälisen demokratiatyön kehittäminen kokonaisuutena. Suomalaisen demokratia-, ihmisoikeus- ja oikeusvaltioalan asiantuntemuksen hyödyntäminen kansainvälisessä yhteistyössä.***
- ***Politiikassa aliedustettujen ryhmien poliittisen osallistumisen vahvistaminen tukemalla kansainvälisesti puolueita ja parlamentteja. Erilaisten tapojen kehittäminen tukemaan eri toimijoiden osallistumisoikeuksien toteutumista sekä mediavapautta.***
- ***Valtioneuvoston tutkimustoiminnan kehittäminen sekä seuranta kansainvälisen demokratiatyön vaikuttavuudesta ja kehittämistarpeista.***
- ***Suomen aktiivinen toiminta Euroopan Unionin Team Europe Democracy–aloitteessa ja hallitusten välisissä demokratiajärjestöissä. Suomen tuki Kansainväliselle demokratia- ja vaaliapuinstituutille (International Institute for Democracy and Electoral Assistance, International IDEA).***

Suomen tulee toimia edelläkävijänä maahanmuuttaneiden ja monikielisten suomalaisten yhteiskunnallisen aktiivisuuden edistäjänä. Toimenpide-ehdotusten teemoihin, joilla voidaan tukea kansainvälistä demokratiakehitystä ovat oikeasuuntaisia.

Suorsa Nina

Oikeusministeriö - Etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO), työjaosto